

Om god man vid jäv eller intressekonflikt enligt 11 kap 2 § föräldrabalken

I föräldrabalken (FB) 12 kap 8 § finns en regel om så kallad förmynderskapsjäv. Sådant jäv uppstår när det är fråga om en rättshandling mellan en huvudman och hans/hennes gode man/förvaltare eller mellan en omyndig och hans/hennes förmyndare. Med rättshandling menas (förenklat) ingående av någon form av avtal såsom köp, gåva, lån, byte, hyra etcetera.

Normalt tillvägagångssätt vid rättshandling gentemot en omyndig eller en person som har god man (huvudman) eller förvaltare (så kallad ställföreträdare) är att ställföreträdaren representerar den enskilde gentemot motparten:

Vid förmynderskapsjäv är det fråga om en rättshandling mellan ställföreträdaren¹ och den enskilde. Ställföreträdaren är alltså både motpart och ställföreträdare, vilket medför att den enskilde saknar en ojävig representant. Man kan enkelt illustrera situationen så här:

Överförmyndarnämnden får då efter ansökan av ställföreträdaren eller på överförmyndarnämndens eget initiativ förordna en god man (FB 11:2) som *tillfälligt* ska företräda den enskilde. Situationen ser då ut så här:

¹ Att observera är att förmynderskapsjäv uppstår även när det är fråga om en rättshandling sinsemellan förmyndarens, gode mannens eller förvaltarens make eller sambo och barnet/huvudmannen. I ett sådant fall antar man nämligen att det finns en intressegemenskap mellan ställföreträdaren och maken/sambon som gör att ställföreträdaren kan anses som ”jävig”. Denna regel gäller även om det rör sig rättshandling mellan barnet/huvudmannen och någon som förmyndaren/gode mannen/förvaltarens företräder till exempel ett bolag eller liknande.

Omyndiga barn – föräldrar/förmyndare (gåvor och andra rättshandlingar)

Förmyndarskapsjäv mellan barn och föräldrar uppkommer om förälder och barn ska ingå en rättshandling som kräver någon form av motprestation från barnets sida. I denna situation kan barnet inte företrädas av föräldern/föräldrarna som också agerar som motpart/motparter.² Regeln om förmyndarskapsjäv gäller dock inte vardagliga gåvor mellan föräldrar och barn såsom till exempel julklappar, kontanter eller sparande åt barnen. Detta beror på att man anser att gåvor mellan föräldrar och barn allt som oftast gynnar barnen och att de därför kan motta sådana utan att ta hänsyn till några särskilda formkrav.

Det räcker dock inte med att gåvan gynnar barnet/barnen. Det krävs att det är fråga om en ren gåva som inte på något sätt kräver någon motprestation av barnet. Är det fråga om en gåva av fast egendom/bostadsrätt/tomträtt mellan förmyndare och barn är frågan mer komplicerad. Huruvida det blir fråga om förmyndarskapsjäv i det fallet får avgöras med hänsyn till barnets mognad och ålder. Även här måste det dock vara fråga om en ren gåva för att barnet ska få rättshandla utan att god man förordnas. Om det är fråga om en gåva av fast egendom, bostadsrätt, tomträtt eller liknande mellan förälder och barn och man bedömer att barnet inte är moget att motta gåvan själv, måste en tillfällig god man förordnas. Om barnet ska utge någon form av vederlag, oavsett storlek, till förmyndaren/förmyndarna ska givetvis god man förordnas eftersom det då inte är fråga om en ren gåva.

Gåva av fast egendom, bostadsrätt, tomträtt m.m. och aktier – överförmyndarsamtycke

Oavsett om barnet behöver företrädas av en god man eller inte vid mottagandet av fastighet eller andel av sådan, eller bostadsrätt, tomträtt eller liknande måste överförmyndarnämndens godkännande alltid inhämtas vid en sådan gåva. Detta gäller också om barnet ska köpa, byta, sälja eller hyra fastighet, tomträtt eller bostadsrätt med mera, oavsett om förmyndaren/förmyndarna är motparter eller inte.

Om barnet ska förvärva aktier eller andra riskfyllda värdepapper och föräldrarnas förvaltning är kontrollerad ska överförmyndarnämndens samtycke inhämtas oavsett om det är fråga om förmyndarskapsjäv eller inte.

Observera att det inte är tillåtet att som förmyndare ge bort barnets egendom, om det inte är fråga om personliga presenter, julklappar och liknande.

---

² Rättshandlingen kan vara t.ex. köp, lån, hyra, byte m.m. mellan barnet och föräldern/föräldrarna oavsett vilken typ av vara eller objekt det rör sig om. I en sådan situation måste förmyndarna ansöka om förordnande av godman hos överförmyndaren. Om inte god man förordnas vid förmyndarskapsjäv kan inte rättshandlingen göras gällande mot barnet.

Arvskifte med mera

En annan situation där god man ska förordnas för den omyndige är om denne tillsammans med förmyndare har del i ett oskiftat dödsbo. Det ankommer på dödsboet att uppmärksamma behovet av god man för den underårige och ansöka om detta till överförmyndarnämnden.³

Vid intressekonflikter av annat slag

Det finns även andra situationer där det kan vara nödvändigt att förordna en tillfällig god man. Om barnet och förmyndaren/förmyndarna är motparter i samma rättegång eller det finns någon annan form av stridande intressen mellan förmyndaren och barnet ska en tillfällig god man förordnas. I dessa situationer kan förmyndarna själva anmäla behovet till överförmyndarnämnden. Överförmyndarnämnden kan dock även på anmälan av annan myndighet eller på eget initiativ ta upp frågan.

Godmanskap och förvaltarskap

Även för personer som har förordnats en god man eller förvaltare (så kallad huvudmän) kan jävssituationer uppstå där det är nödvändigt att en tillfällig god man förordnas för att tillfälligt företräda huvudmannen.

Liksom när det gäller barn och förmyndare rör det sig om situationer där gode mannen eller förvaltaren (eller dennes make/sambo eller någon företräds av gode mannen/förvaltaren) ska rättshandla med huvudmannen. Det kan således röra sig om varierande förhållanden såsom köp, lån, hyra, byte med mera mellan huvudmannen och gode mannen/förvaltaren oavsett vilken typ av vara, objekt eller rättighet som rättshandlingen rör. Det som sägs ovan beträffande arvskifte gäller även vid godmanskap och förvaltarskap om huvudmannen och gode mannen/förvaltaren är delägare i samma dödsbo.

Även det som sägs ovan om gåva eller annat förvärv av fast egendom/bostadsrätt/tomträtt gäller vid godmanskap/förvaltarskap. Detta medför att tillfällig god man måste förordnas (i jävssituationer) och att överförmyndarnämndens samtycke måste inhämtas för förvärvet.

Vid en huvudmans förvärv av aktier eller andra riskfyllda värdepapper krävs överförmyndarnämndens samtycke. Detta kan du läsa mer om i informationen "Om köp av aktier och värdepapper."
Observera att det inte är tillåtet att som god man eller förvaltare ge bort huvudmannens egendom, om det inte är fråga om personliga presenter, julklappar och liknande.

---

³ En bouppteckning ska inom tre månader från dödsfallet lämnas in till Skatteverket. Finner Skatteverket vid granskningen att en god man behöver förordnas, uppmärksammas dödsboet på detta så att dödsboet kan göra en ansökan om god man till överförmyndaren. Avsaknad av god man kan medföra att bouppteckningen inte kan registreras.

Ansökan om god man enligt 11 kap 2 § föräldrabalken

Vid en ansökan om god man enligt 11 kap 2 § föräldrabalken ska följande uppmärksammas:

- Ange bakgrunden till ansökan – det vill säga beskriv den situation som uppstått och varför barnet/huvudmannen inte kan företrädas av sin ordinarie ställföreträdare
- Föreslå gärna god man (ska enligt lag vara rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig samt ej förekomma i Polisens belastningsregister eller Kronofogdemyndighetens register över skulder och betalningsanmärkningar).
- Om god man föreslås ska dennes åtagande också skickas in.